DOI: https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2026-60-3

УДК 339.9:339.5

Катюк О.І.
аспірант
Національного університету біоресурсів і природокористування України
ORCID: https://orcid.org/0009-0002-1794-668X
E-mail: katiukoleg@gmail.com

МОНІТОРИНГ ТОРГІВЛІ АГРАРНОЮ ПРОДУКЦІЄЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС В КОНТЕКСТІ НЕОЛІБЕРАЛЬНОГО ІНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ

У статті досліджено моніторинг торгівлі аграрною продукцією між Україною та Європейським Союзом через призму неоліберального інституціоналізму. В умовах повномасштабної війни, трансформації логістичних маршрутів, зміни режимів доступу до ринку ЄС, посилення ролі санітарних, фітосанітарних, тарифних і нетарифних інструментів, моніторинг аграрної торгівлі набуває значення не лише статистичного спостереження, а й інституційного механізму координації економічної взаємодії. Неоліберальний інституціоналізм розглядається як теоретична рамка, що дозволяє пояснити, чому стабільність торговельних потоків між Україною та ЄС залежить від протоколів, процедур, інформаційної прозорості, міжнародних зобов'язань, механізмів адаптації та багаторівневого врядування. У межах цього підходу міжнародні інституції та режими не усувають конфліктність інтересів, однак знижують невизначеність, формують передбачувані правила поведінки та створюють умови для кооперації.

Ключові слова: торгівля, агропродовольча продукція, Україна, Європейський Союз, ПВЗВТ, євроінтеграція, моніторинг, неоліберальний інституціоналізм, нетарифні обмеження.

Katiuk Oleh. MONITORING OF AGRICULTURAL TRADE BETWEEN UKRAINE AND THE EU IN THE CONTEXT OF NEOLIBERAL INSTITUTIONALISM

The article examines the monitoring of agricultural trade between Ukraine and the European Union through the theoretical framework of neoliberal institutionalism. The relevance of the research is determined by the intensification of bilateral agri-food trade, the transformation of trade routes after the beginning of Russia's full-scale invasion of Ukraine, the growing importance of the EU market for Ukrainian agricultural exports, and the increasing role of regulatory, institutional, and monitoring mechanisms in shaping trade relations. Particular attention is paid to the fact that the current system of agricultural trade between Ukraine and the EU cannot be adequately explained solely through market factors, price dynamics, or comparative advantages. Its functioning increasingly depends on formal institutions, common rules, monitoring procedures, sanitary and phytosanitary requirements, technical regulations, tariff-rate quotas, certification mechanisms, customs procedures, and instruments of regulatory approximation. From the perspective of neoliberal institutionalism, international institutions are considered not merely as external constraints on state behavior but as mechanisms that reduce uncertainty, transaction costs, and information asymmetry, while increasing transparency, predictability, and the stability of repeated interaction. In this context, monitoring agricultural trade is an important institutional instrument that enables the collection, processing, and evaluation of information on the dynamics and structure of trade flows and provides an empirical basis for policy coordination between Ukraine and the European Union. The study emphasizes that an effective monitoring system should include not only the value and volume of exports and imports, but also the commodity structure of trade, the level of export concentration, the share of higher value-added products, price dynamics, logistics constraints, market access conditions, the implementation of sanitary and phytosanitary measures, technical barriers to trade, and the level of Ukraine's regulatory convergence with the EU acquis. Special attention is paid to non-tariff measures, including sanitary and phytosanitary measures and technical barriers to trade. Regulatory convergence with the EU can be interpreted as an important manifestation of neoliberal institutionalism, since the gradual adaptation of Ukrainian producers and public institutions to European rules contributes to deeper market integration.

Key words: trade, agri-food products, Ukraine, European Union, DCFTA, European integration, monitoring, neoliberal institutionalism, non-tariff restrictions.

Постановка проблеми. Сучасні дослідження 2020–2026 рр. свідчать, що аграрна торгівля між Україною та ЄС після запровадження ПВЗВТ і особливо після 2022 р. характеризується значною динамікою, переорієнтацією потоків, посиленням ролі ЄС як торговельного партнера України, зростанням значення логістичної інфраструктури та потребою у глибшому аналізі торгівлі. У науковому вимірі дослідження питання моніторингу торгівлі аграрною продукцією між Україною та ЄС доцільно здійснювати через призму неоліберального інституціоналізму. Проблематика полягає у недостатньому поєднанні кількісного аналізу аграрної торгівлі з оцінюванням інституційних рішень. Дослідження данної теми має важливе як наукове, так і практичне

© Катюк О.І., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

значення, оскільки дозволяє обґрунтувати підходи до формування більш прозорої, передбачуваної та адаптивної системи моніторингу, яка сприятиме підвищенню ефективності торговельної політики, зниженню ризиків виникнення ринкових дисбалансів та поглибленню економічної інтеграції України до Європейського Союзу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних україномовних дослідженнях неоліберальний інституціоналізм розглядається як один із напрямів пояснення міжнародної кооперації. Зокрема, Паніна І. [1] у статті про ліберальний інституціоналізм і концепцію демократичного миру підкреслює значення міжнародних інституцій як механізмів упорядкування взаємодії держав і зниження конфліктності міжнародного середовища. Дослідження Дон О. та Яріз Н. [2] охоплює загальну товарну торгівлю. Методологічно логіка в даному дослідженні є важливою і для аграрного сектору: моніторинг має враховувати не лише агреговані обсяги, а й структурні зсуви між сировинними, проміжними та переробленими товарами, оскільки саме структура експорту визначає довгострокову конкурентоспроможність України на ринку ЄС. У дослідженні Шубравської О., Прокопенко К. та Удової Л. [3] про трансформацію продовольчого ринку ЄС наведено дані про зовнішню агропродовольчу торгівлю України з країнами ЄС у розрізі перероблених і неперероблених товарів за 2019–2024 рр. Гамульчик М. та Черевик Д. [4] вивчали зміни умов функціонування агропродовольчих ринків, посиливши значення логістичних і регуляторних факторів для формування цінових співвідношень в умовах війни. У випадку українського аграрного експорту нетарифні бар'єри особливо виразно проявляються у контексті санітарних і фітосанітарних заходів, технічного регулювання та процедур сертифікації. Цій темі присвячена праця Бутенко О., Кот О. та Козуб В. [5]. В дослідженні Осташко Т. та інші [6] було наголошено, що тарифні бар'єри у відносинах України з ЄС не можна розглядати виключно як прояв протекціонізму, а як частину протоколо-орієнтованого торговельного режиму, який забезпечує передбачуваність ринкового доступу та мінімізує ризики для споживачів, виробників і регуляторів. Духницький Б. [7] досліджував зміни аграрної торгівлі України з Євросоюзом в умовах війни. Підкреслені відмінності між довоєнним періодом та першими змінами після початку повномасштабної війни. У дослідженні Бузогани А. та Варга М. [8] висвітлено досвід аграрної трансформації країн Центральної та Східної Європи в процесі східного розширення Європейського Союзу та його потенційне значення для України. У роботі Нівієвського О. та Богонос М. [9] проаналізовано перспективи агропродовольчої торгівлі між Україною та Європейським Союзом у контексті подальшої європейської інтеграції України.

Метою статті є обґрунтування ролі моніторингу торгівлі аграрною продукцією між Україною та ЄС як інституційного механізму координації економічної взаємодії через призму неоліберального інституціоналізму. Досягнення цієї мети передбачає розкриття теоретичного значення неоліберального інституціоналізму для дослідження аграрної торгівлі, характеристику сучасних змін торговельних потоків між Україною та ЄС, роль нетарифних бар'єрів та обґрунтування значення моніторингу в процесі європейської інтеграції України.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. Торгівля аграрною продукцією між Україною та Європейським Союзом упродовж останнього десятиліття стала одним із найбільш динамічних напрямів зовнішньоекономічної взаємодії, а після початку повномасштабної війни у 2022 р. набула не лише економічного, а й безпекового, інституційного та політичного значення. Європейський Союз перетворився на ключовий фокус українських аграрних експортних потоків в умовах блокування морських портів, руйнування логістичної інфраструктури, зміни традиційних ланцюгів постачання. Водночас різке зростання українського агропродовольчого експорту до ЄС спричинило нові виклики для європейського ринку, зокрема щодо конкуренції, внутрішньої цінової рівноваги, логістичного навантаження на прикордонні з ЄС, а також реакції з боку аграріїв окремих держав Європейського Союзу.

У таких умовах моніторинг аграрної торгівлі між Україною та ЄС не може обмежуватися лише фіксацією статистичних даних. Моніторинг доцільно розглядати як інструмент комплексного інституційного процесу, що забезпечує агрегацію, інтерпретацію та використання інформації для ухвалення рішень у сфері аграрної політики, логістичного планування, а також адаптації України до норм і практик ЄС. Саме тому продуктивною теоретичною рамкою для дослідження такого моніторингу

є неоліберальний інституціоналізм, який акцентує увагу на ролі міжнародних та регіональних інституцій, які декларують правила, процедури, що, у свою чергу, впливають на зменшення невизначеності між державами.

Неоліберальний інституціоналізм виходить із припущення, що держави залишаються раціональними суб'єктами, які відштовхуються від власних інтересів, однак у комплексному взаємозалежному глобальному середовищі держави зацікавлені у створенні інституційних механізмів, здатних забезпечувати передбачуваність поведінки партнерів, підвищувати прозорість і формувати умови для стабільної взаємодії. Даний підхід обґрунтовує необхідність кооперації навіть за умов волатильності міжнародної системи. Існування міжнародних інституцій здатне забезпечувати контроль за торговельними операціями. Ці положення є релевантними для аналізу аграрної торгівлі між Україною та ЄС, оскільки її стабільність у 2022–2026 рр. залежала не лише від ринкових чинників та зовнішніх екстерналій, а й від здатності України та ЄС швидко адаптувати правила, логістику, митні процедури й механізми моніторингу за торговельними потоками.

Торгівля аграрною продукцією між Україною та ЄС функціонує під впливом декількох взаємопов'язаних інституційних чинників: дії Угоди про асоціацію та ПВЗВТ, а після 2022 року також автономних торговельних заходів ЄС, що характеризуються налагодженням логістичних коридорів і тимчасової лібералізації торгівлі. В даних умовах відбувається поступове наближення українського законодавства до норм ЄС.

Саме неоліберальний інституціоналізм дозволяє пояснити, чому за сучасних умов моніторинг стає частиною інституційної кооперації. А саме, моніторинг створює основу для своєчасного коригування протоколів, щодо тарифних квот, тимчасових торговельних преференцій, захисних заходів або транзитних процедур. Також моніторинг забезпечує прозорість, що є важливою умовою легітимності торговельної політики. Варто зазначити, що моніторинг дає змогу уникати надмірної політизації торговельних конфліктів, оскільки рішення можуть спиратися на дані, а не лише на тиск окремих політичних груп.

З позицій неоліберального інституціоналізму ПВЗВТ можна розглядати як певний інституційний режим, який знижує невизначеність у двосторонніх економічних зв'язках, формує передбачувані правила доступу до ринків та створює основу для торгівельної взаємодії. Проте ПВЗВТ не ліквідує асиметрію торгівлі між Україною та ЄС, оскільки експорт з України стикається з високими вимогами до безпечності, якості, екологічності та відповідності регуляторним стандартам Європейського Союзу. Саме тому ефективний моніторинг – це симбіоз аналізу торговельних потоків із відстеженням інституційної адаптації. До інституційної адаптації варто віднести наступне: виконання санітарних і фітосанітарних норм, розширення доступу української продукції до європейського ринку, зміни нетарифного регулювання. Ці процеси можуть породжувати конфлікти з обох сторін, однак неоліберальний інституціоналізм не заперечує їх існування, а пояснює, що конфлікти можуть бути врегульовані через прозорі правила, протоколи, процедури консультацій та багаторівневу координацію.

Після початку війни аграрна торгівля між Україною та ЄС зазнала суттєвих змін, а Європейський Союз посилив свою роль як торговельного партнера України, зокрема внаслідок переорієнтації експортних потоків і зміни логістичних маршрутів [7]. У цьому контексті моніторинг має виконувати антикризову функцію, а саме забезпечувати своєчасну інформацію про зміни напрямів експорту, про обсяги постачання за товарними групами, стан прикордонної інфраструктури, ризики накопичення продукції в транзитних країнах.

Міжнародний вимір продовольчої торгівлі також підтверджує необхідність моніторингу, який має бути включений у ширший контекст глобальних агропродовольчих мереж. Український експорт до ЄС впливає не лише на двосторонній товарообіг, а й на глобальну рівновагу продовольчих ринків, маршрути постачання та доступність базових культур для третіх країн [10].

Окремим аспектом є продовольча безпека, яка в умовах війни стала одним із ключових обґрунтувань необхідності підтримання аграрного експорту України, що в свою чергу підкреслює важливість моніторингу міжнародної торгівлі. Існує необхідність врахування виробничих потужностей, внутрішнього споживання, демографічних змін і попиту з боку країн-імпортерів при прогнозуванні експорту [11]. Це має безпосереднє значення для методології моніторингу: аграрна торгівля повинна оціню-

ватися не ізольовано, а у взаємозв'язку з продовольчою безпекою, виробничими втратами, посівними площами, доступністю ресурсів і здатністю аграрного сектору підтримувати експортний потенціал без шкоди для внутрішнього ринку.

Аграрна торгівля між Україною та ЄС у 2022–2026 рр. стала залежною від логістичної інституціоналізації. Блокування морських портів і ризики Чорноморського маршруту змусили Україну активно використовувати альтернативу, а саме сухопутні та річкові маршрути через країни ЄС. Варто звернути увагу на ролі термінальної інфраструктури, пропускної здатності та логістичної координації у забезпеченні експорту українського зерна [12]. Для моніторингу це означає необхідність відстеження інфраструктурних параметрів: завантаженості прикордонних переходів, пропускної здатності залізничних і автомобільних маршрутів, часу очікування, вартості транспортування, ефективності перевалки, а також впливу логістичних обмежень на конкурентоспроможність української продукції.

З позицій неоліберального інституціоналізму логістичні коридори, спрощені процедури транзиту, цифровізація митних процесів є прикладами інституційної взаємодії. У ситуації волатильності міжнародного економічного середовища торгівля не може функціонувати виключно як результат дії ринкових змін, вона потребує інституційних механізмів, які забезпечують передбачуваність маршруту, узгодженість процедур і зниження ризиків для експортерів та імпортерів. Тому моніторинг має включати регулярний комплексний аналіз того, як зміни в інфраструктурі та митно-логістичних правилах впливають на фактичні обсяги аграрного експорту та імпорту.

Важливо підкреслити, що моніторинг не повинен обмежуватися ретроспективним оглядом. Моніторинг може виконувати функцію бази для майбутніх прогнозів, оскільки аграрна торгівля між Україною та ЄС перебуває у стані постійної волатильності. У 2022–2024 рр. домінували антикризові механізми на підтримку експорту агропродовольчої продукції з України, тоді як у 2025 р. дедалі більшого значення набував оновлений режим доступу України до ринку ЄС, зокрема активізація квот, що призвело до різкого скорочення українського експорту по окремим агропродовольчим культурам.

Позиціонування України в системі зовнішньої агропродовольчої торгівлі Європейського Союзу свідчить про формування стійкої торговельної взаємозалежності (табл. 1), яка протягом останніх років набула вираженого структурного характеру. Виробничий потенціал українського аграрного сектору, географічна близькість до внутрішнього ринку ЄС, функціонування Поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі, а після 2022 р. ще й додаткові механізми торговельної лібералізації та переорієнтація логістичних потоків зумовили суттєве посилення ролі Європей-

Таблиця 1

Рейтинг основних торговельних партнерів ЄС у сфері агропродовольчої продукції за 2025 рік

№	Топ напрямки експорту	Млн. Євро	Частка, %		№	Топ напрямки імпорту	Млн. Євро	Частка, %
1	Велика Британія	55 585	23.3		1	Бразилія	18 593	9.9
2	США	28 590	12.0		2	Велика Британія	15 983	8.5
3	Швейцарія	13 179	5.5		3	США	13 207	7.0
4	Китай	12 609	5.3		4	Україна	10 626	5.6
5	Японія	7 660	3.2		5	Китай	9 931	5.3
6	Норвегія	6 514	2.7		6	Кот Д'Івуар	8 868	4.7
7	Туреччина	6 015	2.5		7	Туреччина	6 976	3.7
8	РФ	5 796	2.4		8	Аргентина	5 605	3.0
9	Канада	5 070	2.1		9	В'єтнам	5 327	2.8
10	Саудівська Аравія	4 800	2.0		10	Швейцарія	5 261	2.8
11	Південна Корея	4 335	1.8		11	Індонезія	5 147	2.7
12	Україна	4 270	1.8		12	Перу	4 627	2.5
13	Австралія	4 057	1.7		13	Індія	4 430	2.3
14	Марокко	3 791	1.6		14	Канада	4 352	2.3
15	ОАЕ	3 474	1.5		15	Марокко	3 734	2.0

Джерело: [13]

ського Союзу як ринку збуту української агропродовольчої продукції. За цих умов Україна перетворилася на одного з основних зовнішніх постачальників аграрної продукції для ЄС, що об'єктивно підвищує значення систематичного моніторингу двосторонніх торговельних потоків.

Аналіз динаміки основних позицій агропродовольчого експорту з України до Європейського Союзу у 2021–2025 рр. (табл. 2) дозволяє простежити не лише кількісні зміни у двосторонній торгівлі, а й структурні трансформації торговельних відносин між Україною та ЄС. Обраний період є особливо показовим, оскільки охоплює як довоєнний 2021 р., так і роки повномасштабної війни, протягом яких суттєво змінилися логістичні маршрути, умови доступу української продукції до європейського ринку, механізми тарифного регулювання та роль Європейського Союзу у зовнішньоторговельній географії України. Через призму неоліберального інституціоналізму динаміка агропродовольчого експорту з України до ЄС може інтерпретуватися як результат функціонування системи протоколів та інституційних механізмів, які забезпечують можливість підтримання торговельної взаємодії навіть в умовах високого рівня зовнішньої невизначеності.

Аналіз експорту агропродовольчої продукції з України до Європейського Союзу в розрізі товарних категорій у 2025 р. дає змогу визначити структурні особливості двосторонньої торгівлі та оцінити ступінь її концентрації на окремих сегментах аграрного виробництва. Представлена на рис. 1 структура свідчить про збереження вагомої ролі продукції рослинного походження. Домінування зернових, олійних культур, рослинних олій та пов'язаних із ними товарних груп відображає сформовану спеціалізацію України на міжнародному аграрному ринку та значний експортний потенціал її рослинницького сектору. Водночас присутність у структурі поставок продукції тваринного походження, харчової промисловості та інших категорій свідчить про поступове розширення товарної номенклатури агропродовольчої торгівлі з ЄС.

З позицій неоліберального інституціоналізму особливе значення має інформаційна функція моніторингу. Систематичне спостереження за структурою агропродовольчих поставок дозволяє своєчасно виявляти надмірну концентрацію експорту або імпорту

Таблиця 2

Динаміка 15 основних позицій агропродовольчого експорту з України в ЄС 2021–2025 рр.

		Млн. Євро					%	
		2021	2022	2023	2024	2025	Частка за 2025	Зміни 2024–2025
	Агропродовольча продукція	6 927	13 215	11 840	13 194	10 626	100	-19.5
1	Рослинні олії	2 027	2 930	2 061	3 060	3 321	31.3	8.5
2	Зернові культури	1 750	4 582	5 065	4 475	2 282	21.5	-49.0
3	Олійні та білкові культури	1 713	3 630	2 377	3 105	2 215	20.8	-28.7
4	М'ясо птиці та яйця	173	365	510	504	712	6.7	41.4
5	Фрукти та горіхи	316	337	215	344	440	4.1	28.2
6	Вироби із зернових культур та борошна	167	193	270	280	325	3.1	16.3
7	Кондитерські вироби та шоколад	137	117	164	211	245	2.3	16.2
8	Нехарчовий продукт для технічного використання	79	119	176	170	227	2.1	33.8
9	Інші продукти тваринного походження	129	156	139	156	183	1.7	17.5
10	Продукти переробки фруктів, горіхів та овочів	95	131	110	223	132	1.2	-40.8
11	Молочні продукти	41	164	60	90	113	1.1	24.5
12	Цукор та ізоглюкоза	10	231	411	228	93	0.9	-59.4
13	Змішані харчові продукти та інгредієнти	42	42	56	67	78	0.7	16.7
14	Маргарин та інші олії й жири	63	60	42	97	69	0.6	-28.7
15	Пиво, сидр та інші напої	72	41	68	62	62	0.6	-0.1
	Інші агропродовольчі продукти	113	116	115	124	128	1.2	3.2

Джерело: [13]

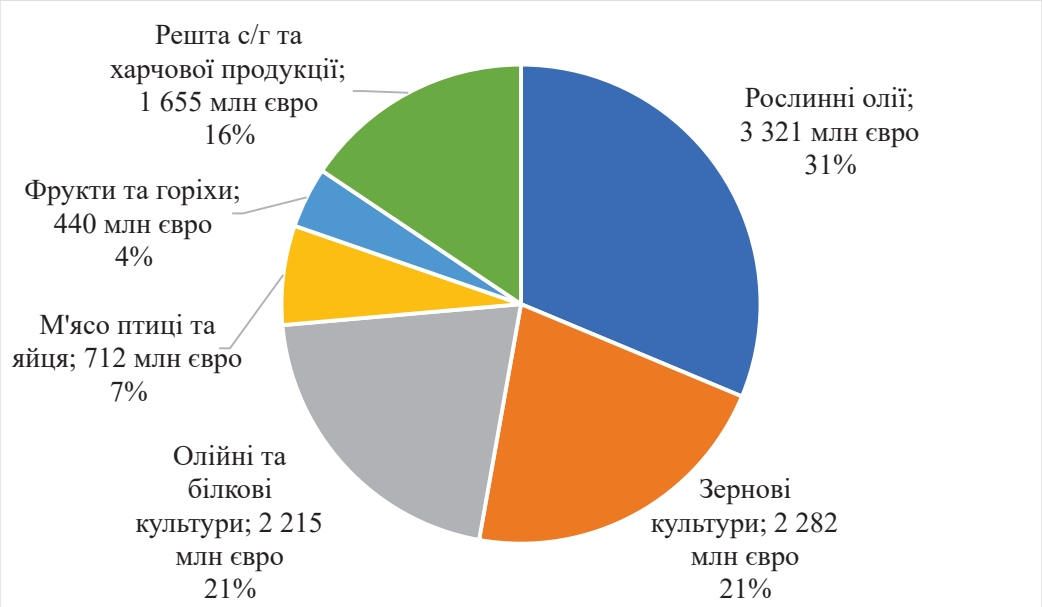

Рис. 1. Основні види української агропродовольчої продукції, що експортуються до ЄС у 2025 року, млн євро; відсотки

Джерело: [13]

за окремими товарними групами, прогнозувати можливі ринкові дисбаланси та формувати обґрунтовані регуляторні рішення. Це особливо актуально для тих категорій української продукції, збільшення поставок яких може спричиняти підвищену чутливість внутрішніх аграрних ринків окремих держав-членів ЄС. У такому випадку прозорий та регулярний моніторинг створює інформаційне підґрунтя для переходу від ситуативного реагування до інституційно узгодженого управління.

Окремого значення в системі моніторингу аграрної торгівлі між Україною та Європейським Союзом набувають нетарифні бар'єри, які доцільно розглядати не лише як обмежувальні інструменти доступу до ринку, а й як практичну форму імплементації неоліберального інституціоналізму у сфері міжнародної торгівлі. На відміну від класичних тарифних інструментів, що мають переважно фіскально-захисний характер, нетарифні бар'єри функціонують через систему правил, стандартів, технічних регламентів та адміністративного супроводу торговельних операцій. Саме тому вони мають подвійний характер: з одного боку, можуть підвищувати торговельні витрати для експортерів, а з іншого – створюють інституційні умови доступу до регульованого ринку ЄС [14].

Через призму неоліберального інституціоналізму нетарифні бар'єри у торгівлі між Україною та ЄС варто інтерпретувати як елемент інституційного середовища, що структурує поведінку учасників торгівлі та знижує невизначеність у довгостроковій взаємодії. Неоліберальний інституціоналізм виходить із того, що міжнародна кооперація між державами можлива за наявності правил, процедур, механізмів контролю й інформаційної прозорості. У сфері агропродовольчої торгівлі саме санітарні та фітосанітарні заходи, технічні бар'єри виконують протокольну функцію, оскільки встановлюють вимоги до безпечності харчових продуктів, захисту здоров'я людей, тварин і рослин, відповідності технічним стандартам, пакування, маркування, лабораторного контролю та сертифікації. Санітарні, фітосанітарні та технічні заходи можуть збільшувати торговельні витрати, однак водночас здатні посилювати довіру споживачів до імпортованої продукції та в окремих випадках сприяти розширенню торгівлі [15]. Це положення є важливим для аграрної торгівлі України з ЄС, оскільки відповідність європейським вимогам може розглядатися не лише як бар'єр входу, а і як передумова інституційної інтеграції українських виробників до єдиного ринку ЄС.

У контексті митних і сертифікаційних процедур, цифровізація є одним із ключових напрямів пом'якшення нетарифних бар'єрів. Для України це положення має практичне значення, оскільки спрощення документообігу, прискорення процедур

можуть не лише зменшити витрати експортерів, а й підвищити довіру європейських регуляторів до української системи контролю. Тож цифровізація виступає інструментом інституційного перетворення нетарифних бар'єрів із перешкоди на механізм ефективної координації [16].

Таким чином, нетарифні бар'єри у торгівлі аграрною продукцією між Україною та ЄС є практичним проявом неоліберального інституціоналізму, оскільки вони функціонують через правила, стандарти, процедури, контроль і механізми відповідності, які формують передбачуване середовище міжнародної кооперації. Вплив нетарифних бар'єрів не є однозначним, адже вони можуть обмежувати експорт через зростання витрат на сертифікацію, лабораторний контроль, адаптацію виробництва та виконання технічних вимог, але водночас створюють умови для довгострокової інтеграції України до європейського агропродовольчого ринку. З огляду на це, моніторинг нетарифних бар'єрів має стати окремим структурним елементом системи моніторингу аграрної торгівлі Україна-ЄС, оскільки саме він дозволяє оцінити не лише кількісну динаміку торговельних потоків, а й якість інституційного зближення, рівень регуляторної сумісності та реальну здатність українських виробників конкурувати в умовах європейського протокольно-орієнтованого ринку.

Висновки. Отже, моніторинг торгівлі аграрною продукцією між Україною та ЄС через призму неоліберального інституціоналізму доцільно розглядати як багатовимірний інституційний процес, спрямований на зниження невизначеності, підвищення прозорості та забезпечення передбачуваності торговельної взаємодії. Майбутня інтеграція України може істотно змінити аграрну структуру ЄС і створити нові виклики для політики підтримки сільського господарства в рамках Спільної аграрної політики. Це посилює значення моніторингу як інструменту раннього виявлення потенційних дисбалансів, ризиків і потреби в адаптації політики.

Перспективним напрямом подальших досліджень є формування інтегрованої методики моніторингу аграрної торгівлі України з ЄС, яка поєднуватиме статистичний аналіз, індекси конкурентоспроможності, оцінку цінової інтеграції, логістичні показники, аналіз тарифних квот й нетарифних бар'єрів, а також прогнозування наслідків подальшої європейської інтеграції України. Такий підхід дозволить розглядати аграрну торгівлю не лише як сферу зовнішньоекономічної діяльності, а як один із ключових індикаторів інституційного зближення України з Європейським Союзом.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Паніна І.Г. Ліберально-ідеалістична традиція в дослідженні миру. *Політичне життя.* 2021. Вип. 3, С. 132–139. DOI: https://doi.org/10.31558/2519-2949.2021.3.19
2. Дон О., Яріз Н. Аналіз товарної структури торгівлі України з ЄС. *Галицький економічний вісник.* 2024. Том 89. № 4. С. 190–201. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.04.190
3. Шубравська О.В., Прокопенко К.О., Удова Л.О. Трансформація продовольчого ринку Європейського Союзу і перспективи України. *Статистика та економічний аналіз.* 2025. №4. С. 39–48. DOI: https://doi.org/10.31767/su.4(111)2025.04.04
4. Hamulczuk M., Cherevyk D. Price Integration of the Ukrainian and EU Corn Markets in the Context of the Russian-Ukrainian War. *Agriculture.* 2025. vol. 15(16), no. 1777. DOI: https://doi.org/10.3390/agriculture15161777
5. Butenko O., Kot O., Kozub V. (2025). The impact of non-tariff barriers of the EU on the export of key agrarian goods of Ukraine. *Journal of European Economy.* 2025. no. 24(4). P. 579–597. DOI: https://doi.org/10.35774/jee2025.04.579
6. Ostashko T., Kobuta I., Olefir V., Lienivova, H. Evaluation of the results and analysis of the impact of the DCFTA with the EU on agricultural trade in Ukraine. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-journal.* 2022. vol. 8. no. 4. P. 86–108. DOI: https://doi.org/10.22004/AG.ECON.330352
7. Духницький Б. Зміни аграрної торгівлі України з Євросоюзом в умовах війни. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2024. Том 326. №1. С. 135–139. DOI: https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-326-23
8. Buzogány A., Varga M. Breaking the rural underdevelopment trap? Eastern Enlargement, agricultural policy and lessons for Ukraine. *Journal of European Public Policy.* 2025. vol. 32. no. 12. P. 2914–2935. DOI: https://doi.org/10.1080/13501763.2025.2486079
9. Nivievskyi O., Bogons M. Impact Assessment of Agri-Food Trade Between Ukraine and the EU. *APD/APB/07/2024 Policy Study.* 2024. Available at: https://ssrn.com/abstract=5129578
10. Zhang Y.-T., Li M.-Y., Zhou W.-X. Impact of the Russia-Ukraine Conflict on International Staple Agrifood Trade Networks. *Foods.* 2024. vol. 13, no. 13(2134). DOI: https://doi.org/10.3390/foods13132134
11. Shpak N., Matviyishyn Y., Dziurakh Y. and Gvozd M. Simulation of the impact of changes in the volume of production and export of products on the food security of the country: on the example of Ukraine. *Frontiers in Sustainable Food Systems.* 2024. no. 8:1361625. DOI: https://doi.org/10.3389/fsus.2024.1361625
12. Naumov V., Aloshynskyi Y., Bauer M. Sustainable Solutions for Ukrainian Grain Transit Through Poland: Enhancing Terminal Infrastructure. *Sustainability. 2025.* vol. 17. no. 3:1195. DOI: https://doi.org/10.3390/su17031195

13. Agri-food trade statistical factsheet. European Union – Ukraine. European Commission. Directorate-General for Agriculture and Rural Development. 2026.
14. Голюк В. Система тарифних та нетарифних торговельних бар'єрів у Європі та її вплив на зовнішню торгівлю України. *Економіка та суспільство.* 2025. № (82). DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-59
15. Gourdon J., S. Stone and F. van Tongeren. Non-tariff measures in agriculture. *OECD Food, Agriculture and Fisheries Papers.* 2020. no. 147. DOI: http://dx.doi.org/10.1787/81933f03-en
16. A. de Castro, Kornher L., The effect of trade and customs digitalization on agrifood trade: A gravity approach. *Q Open.* 2023. vol. 3, no. 1(qoac037). DOI: https://doi.org/10.1093/qopen/qoac037

REFERENCES:

1. Panina I.G. (2021). Liberalno-idealistuchna traducia v doslidgeni mury [The liberal-idealist tradition in peace research]. *Polituchne juttiya,* no. 3, pp. 132–139. DOI: https://doi.org/10.31558/2519-2949.2021.3.19 (in Ukrainian)
2. Don O., Yariz H. (2024). Analiz tovarnoi structuru torgivli Ukrainu z EC [Analysis of the commodity structure of Ukraine's trade with th EU]. *Galuckui ekonomichnui visnuk,* vol. 89, no. 4, pp. 190–201. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.04.190 (in Ukrainian)
3. Shubravska O.V., Prokopenko K.O., Udova L.O. (2025). Transformaciia prodovolchogo runky Evropeiskogo Soiuzy i perspektuvu Ukrainu [Transformation of the European Union Food Market and Ukraine's Prospects]. *Statustuka ta ekonomichnui analiz,* no. 4, pp. 39–48. DOI: https://doi.org/10.31767/su.4(111)2025.04.04 (in Ukrainian)
4. Hamulczuk M., Cherevyk D. (2025) Price Integration of the Ukrainian and EU Corn Markets in the Context of the Russian-Ukrainian War. A*griculture.* vol. 15(16), no. 1777. DOI: https://doi.org/10.3390/agriculture15161-777
5. Butenko O., Kot O., Kozub V. (2025). The impact of non-tariff barriers of the EU on the export of key agrarian goods of Ukraine. *Journal of European Economy.* no. 24(4), pp. 579–597. DOI: https://doi.org/10.35774/jee2025.04.579
6. Ostashko T., Kobuta I., Olefir V., Lienivova H. (2022) Evaluation of the results and analysis of the impact of the DCFTA with the EU on agricultural trade in Ukraine. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-journal.* vol. 8, no. 4, pp. 86–108. DOI: https://doi.org/10.22004/AG.ECON.330352
7. Duchnuckiy B. (2024) Zminu agrarnoi torgivli Ukrainu z Evrosoiuzom v ymovah viynu [Changes in Ukraine's agricultural trade with the European Union amidst the war]. *Visnuk Khmelnutskogo natsionalnogo universutety,* vol. 326, no. 1, pp. 135–139. DOI: https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-326-23 (in Ukrainian)
8. Buzogány A., Varga M. (2025) Breaking the rural underdevelopment trap? Eastern Enlargement, agricultural policy and lessons for Ukraine. *Journal of European Public Policy.* vol. 32, no. 12, pp. 2914–2935. DOI: https://doi.org/10.1080/13501763.2025.2486079
9. Nivievskyi O., Bogons M. (2024) Impact Assessment of Agri-Food Trade Between Ukraine and the EU. *APD/APB/07/2024 Policy Study*. Available at: https://ssrn.com/abstract=5129578
10. Zhang Y.-T., Li M.-Y., Zhou W.-X. (2024) Impact of the Russia-Ukraine Conflict on International Staple Agrifood Trade Networks. *Foods.* vol. 13, no. 13(2134). DOI: https://doi.org/10.3390/foods13132134
11. Shpak N., Matviyishyn Y., Dziurakh Y. and Gvozd M. (2024) Simulation of the impact of changes in the volume of production and export of products on the food security of the country: on the example of Ukraine. *Frontiers in Sustainable Food Systems.* no. 8:1361625. DOI: https://doi.org/10.3389/fsus.2024.1361625
12. Naumov V., Aloshynskyi Y. (2025) Bauer M. Sustainable Solutions for Ukrainian Grain Transit Through Poland: Enhancing Terminal Infrastructure. *Sustainability.* vol. 17, no. 3:1195. DOI: https://doi.org/10.3390/su17031195
13. Agri-food trade statistical factsheet. European Union – Ukraine. (2026) European Commission. Directorate-General for Agriculture and Rural Development.
14. Goluyk V. (2025) Sustema tarufnuh ta netarufnuh torgovelnuh barieriv y Evropi ta ii vpluv na zovnishny torgivly Ukrainu [The system of tariff and non-tariff trade barriers in Europe and its impact on Ukraine's foreign trade]. *Ekonomika ta syspilstvo,* no. 82. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-59 (in Ukrainian)
15. Gourdon J., S. Stone and F. van Tongeren. (2020) Non-tariff measures in agriculture. *OECD Food, Agriculture and Fisheries Papers.* no. 147. DOI: http://dx.doi.org/10.1787/81933f03-en
16. A. de Castro, Kornher L. (2023) The effect of trade and customs digitalization on agrifood trade: A gravity approach. Q *Open.* vol. 3, no. 1(qoac037). DOI: https://doi.org/10.1093/qopen/qoac037

Дата надходження статті: 22.09.2026
Дата прийняття статті: 19.10.2026
Дата публікації статті: 03.11.2026